

AKCIONI PLAN ZA PROVOĐENJE
STRATEGIJE UNAPREĐENJA RODNE
RAVNOPRAVNOSTI U PRAVOSUĐU BIH

OKRUŽNI PRIVREDNI SUD U TREBINJU

AKCIONI PLAN ZA PROVOĐENJE STRATEGIJE UNAPREĐENJA RODNE
RAVNOPRAVNOSTI U PRAVOSUĐU BIH

SADRŽAJ:

UVOD

OSNOVNI POJMOVI ZA RODNU RAVNOPRAVNOST

KORACI PRI IZRADI AKCIONOG PLANA ZA PROVOĐENJE STRATEGIJE
UNAPREĐENJA RODNE RAVNOPRAVNOSTI

RADNA GRUPA ZA IZRADU AKCIONOG PLANA

CILJEVI I AKTIVNOSTI

ZAKLJUČCI

AKCIONI PLAN ZA PROVOĐENJE STRATEGIJE UNAPREĐENJA RODNE RAVNOPRAVNOSTI U PRAVOSUĐU BIH

UVOD

Zakon o ravnopravnosti polova („Službeni glasnik BiH” br. 16/03) usvojen je 2003. godine i predstavlja najvažniji instrument za razvijanje svijesti o pitanjima ravnopravnosti polova i uvođenje principa ravnopravnosti polova u javne politike i propise. Zakon u svim aspektima prati odredbe UN Konvencije o eliminaciji svih oblika diskriminacije.

Zakon obavezuje sva državna tijela na svim nivoima organizacije vlasti, i tijela lokalne samouprave, uključujući zakonodavnu, izvršnu i sudsku vlast, političke stranke, pravna lica s javnim ovlaštenjima, pravna lica koja su u vlasništvu ili pod kontrolom države, entiteta, kantona, grada ili opštine ili nad čijim radom javni organ vrši kontrolu, da osiguraju i promoviraju ravnopravnu zastupljenost polova u upravljanju, procesu odlučivanja i predstavljanju.

Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: „VSTV BiH”) je krajem oktobra 2020. godine usvojilo Strategiju za unapređenje rodne ravnopravnosti u pravosuđu BiH (u daljem tekstu: „Strategija”), izrađenu u okviru projekta „Unapređenje učinkovitosti sudova i odgovornosti sudija i tužilaca u BiH – druga faza”, finansiranog od strane Vlade Švedske.

Strategija je izrađena u saradnji sa Sudskom administracijom Švedske kao koordinatorom aktivnosti na uvođenju rodne ravnopravnosti u pravosudnoj upravi Švedske i dugogodišnjim partnerom VSTV-a BiH.

Proces uvođenja rodne ravnopravnosti u sve oblasti društvenog života u BiH zahtijeva, prije svega, djelovanje u smislu promjene svijesti i povećanja znanja o uzrocima i posljedicama diskriminacije na osnovu pola. Stoga je ovo veoma dugotrajan proces koji uveliko zavisi od brojnih društvenih okolnosti i uticaja na globalnom, regionalnom i lokalnom nivou, te zahtijeva korjenito restrukturisanje i reformu institucionalnih politika.

AKCIONI PLAN ZA PROVOĐENJE STRATEGIJE UNAPREĐENJA RODNE
RAVNOPRAVNOSTI U PRAVOSUĐU BIH

OSNOVNI POJMOVI ZA RODNU RAVNOPRAVNOST

- *Rod* - Društveno uslovljene razlike između žena i muškaraca koje su, za razliku od bioloških i fizioloških razlika, naučene, promjenjive i zavise od različitih faktora poput kulture, religije, društvenog i političkog uređenja, ekonomske situacije, klase, starosne dobi, etničke pripadnosti itd.
- *Rodna jednakost* - Jednakost između muškaraca i žena podrazumijeva jednaka prava, odgovornosti i mogućnosti. Ne promovise identičnost muškaraca i žena, već uvažava njihovo pravo na različitost. Jednakost znači i zaštitu specifičnosti, odnosno razlika među ljudima.
- *Ravnopravnost polova* - Rodna ravnopravnost pretpostavlja da jednom društvu, zajednici ili organizaciji postoje jednake mogućnosti za žene, muškarce i osobe drugačijih rodni identiteta da doprinesu kulturnom, političkom, ekonomskom i socijalnom napretku, kao i da imaju jednake mogućnosti da uživaju sve koristi i dobrobiti od napretka jedne zajednice.
- *Gender mainstreaming* - Prihvaćeno je na međunarodnom planu kao strategija za realizaciju rodne ravnopravnosti. Ona podrazumijeva integraciju rodne perspektive u pripremu, projektovanje, implementaciju, praćenje i procjenu politika, regulatornih mjera i programa potrošnje, sa ciljem promovisanja jednakosti između žena i muškaraca i borbe protiv diskriminacije.
- *Seksistički jezik* - odnosi se na riječi i fraze koje ponižavaju, ignorišu ili stereotipiziraju pripadnike bilo kojeg pola ili koje nepotrebno skreću pažnju na rod. To je oblik pristrasnog jezika .

AKCIONI PLAN ZA PROVOĐENJE STRATEGIJE UNAPREĐENJA RODNE
RAVNOPRAVNOSTI U PRAVOSUĐU BIH

**KORACI PRI IZRADI AKCIONOG PLANA ZA PROVOĐENJE STRATEGIJE
UNAPREĐENJA RODNE RAVNOPRAVNOSTI**

Predstavnici Okružnog privrednog suda u Trebinju, predsjednik suda Smajil Begović i zaposleni radnik Katarina Prtilo, su dana 18.01.2022. godine prisustvovali Radionici za pravosudne institucije u Sarajevu. Tema radionice je bila implementacija pomenute Strategije. Predstavnici VSTV BiH, Sudske administracije Švedske i švedski eksperti su prezentovali Strategiju i prednosti njene implementacije za pravosudne institucije.

Proces provođenja Strategije je započeo fazom pilotiranja, tj. radom s ciljnim pravosudnim institucijama i to: Kantonalnim sudom u Sarajevu, Osnovnim sudom u Bijeljini, Kantonalnim tužilaštvom Kantona Sarajevo i Tužilaštvom Brčko distrikta BiH. U okviru faze pilotiranja izvršeno je testiranje projektnih aktivnosti na provođenju Strategije, izradene su dobre prakse koje će biti primijenjene na kompletno domaće pravosuđe putem radionica za izradu akcionih planova za provođenje Strategije.

Okružni privredni sud u Trebinju je u obavezi da sastavi Akcioni plan za provođenje Strategije, koji treba da bude koncipiran na način da se istim nastoje ostvariti četiri strateška cilja utvrđena Strategijom i to:

1. Rukovodioci pravosudnih institucija i ostali zaposleni postavljaju, kao jedan od prioriteta institucije, unapređenje znanja i nivoa svijesti o pojmu roda, rodnim normama, metodi *gender mainstreaming-a* (*izgradnja prioriteta i potreba žena i muškaraca u sve zakone, strategije, planove, programe i aktivnost društva, radi postizanja jednakosti i ravnopravnosti polova, uzimajući u obzir posljedice koje će navedeni zakoni, strategije, planovi programi i aktivnosti imati na žene i muškarce*), rodnoj ravnopravnosti i jednakom pristupu pravdi.
2. Rukovodioci pravosudnih institucija i ostali zaposleni obezbjeđuju da su radnim procesima u pravosudnim institucijama obuhvaćena pitanja rodne ravnopravnosti i jednakog pristupa pravdi, kao dio ciljeva radnih procesa institucije.
3. Rukovodioci pravosudnih institucija i ostali zaposleni obezbjeđuju da se sve osobe, koje dođu u kontakt s pravosudnim institucijama, tretiraju na jednak način, kao i da im se omogući jednak pristup pravdi bez obzira na pol i/ili rod.
4. Sve osobe (stranke, svjedoci, profesionalne stranke i drugi), koje dođu u kontakt sa pravosudnim institucijama, bilo da je takav kontakt ostvaren usmeno, pismeno ili pomoću društvenih mreža, smatraju da su pravosudne institucije zasnovane na načelima rodne ravnopravnosti. I muškarci i žene imaju visok nivo povjerenja u pravosuđe.

Uvođenje *gender mainstreaming-a* je značajan korak i pomak u odnosu na stanje prije donošenja Strategije. Usvajanje Strategije je izuzetno važno za ostvarivanje ravnopravnosti polova, jednakosti građana pred zakonom i njihove zaštite od diskriminacije.

Okružni privredni sud u Trebinju ima tri nosioca pravosudne funkcije – predsjednika suda i dvije sudije. Ostalih trinaest zaposlenih radnika su službenici i namještenici. Smatramo

AKCIONI PLAN ZA PROVOĐENJE STRATEGIJE UNAPREĐENJA RODNE RAVNOPRAVNOSTI U PRAVOSUĐU BIH

da će biti interesantno spovesti pomenutu Strategiju u našoj instituciji, iz razloga što ona broji 13 (trinaest) žena i samo 3 (tri) muškarca. To povlači tezu da na samom početku nemamo rodnu ravnopravnost koja bi nam pomogla da na adekvatan način napravimo paralelu razmišljanja i jedne i druge strane u našoj instituciji. Možemo reći da je to jedan od bitnih resursa koji nam nisu dostupni, a da bismo mogli da stvorimo pravu sliku.

Nosioci pravosudnih funkcija i zaposleni u Okružnom privrednom sudu u Trebinju su prvenstveno kroz razgovor upoznati sa Strategijom, što je i primarni cilj ovih aktivnosti. Analizom razgovora možemo zaključiti da pitanje rodne ravnopravnosti nije toliko zastupljeno. Stiče se utisak da je to nešto što se podrazumijeva da su svi ravnopravni, da nema diskriminacije i da je to pitanje „o kojem već svi sve znaju”. Da li je to oblik nezainteresovanosti ili je zaista nešto što svi znaju, ostaje da se vidi u nekom daljem periodu.

Druga aktivnost, koja je sprovedena, jeste interna anketa među nosiocima pravosudnih institucija i zaposlenim. Anketu čini 17 (sedamnaest) pitanja vezanih za rodnu ravnopravnost, rodne predrasude, upotrebu seksističkog jezika. Isključivo je anonimnog karaktera. Anketa je poslata putem mail-a svim zaposlenim radnicima, sa naznakom da popune anketu na dobrovoljnoj osnovi. Ostavljen je rok od jedne sedmice, obzirom da su svi bili prisutni na svojim radnim mjestima. Prilikom slanja ankete, zaposleni su još jednom upoznati da se ona sprovodi u cilju samoprocjene među osobljem pravosudne institucije, diskusije o rezultatima iste i može poslužiti kao osnov za dalji rad.

Prilikom analize rezultata ankete, radna grupa Okružnog privrednog suda u Trebinju je utvrdila sljedeće. Anketa je poslata svim zaposlenim radnicima u instituciji. Na anketu je odgovorilo osmoro zaposlenih, dakle polovina. Ono što je interesantno, samo su žene popunile anketu. Ispitanici koji su odgovorili na anketu, razumiju osnovne pojmove iz oblasti rodne ravnopravnosti, uključujući seksistički jezik i seksualno neprimjereno ponašanje.

Nakon što je anketa svima poslata, pojedini radnici su bili zainteresovani za razgovor na ovu temu, a neki nisu uopšte. Prosto nisu davali nikakve argumente ni što se ne izjašnjavaju.

Svijest o postojanju određenih rodno zasnovanih predrasuda i stereotipa još uvijek nije dovoljno razvijena. I nesvjesni smo, ali i svjesni da ne znamo. Počinjemo učiti o značaju rodne ravnopravnosti.

Rezultati ankete su predstavljeni zaposlenim licima u ovoj instituciji. Nakon predstavljanja rezultata, uočeno je da svijest o postojanju određenih rodno zasnovanih predrasuda i stereotipa još uvijek nije dovoljno razvijena. U svakom slučaju, nema ni otpora, ali nema ni pretjerane zainteresovanosti da *gender mainstreaming* zaživi u radnom okruženju.

Zaposleni u Okružnom privrednom sudu će na određeni način vršiti uticaj i na druge koji dolaze u kontakt sa institucijom. Tu se odnosi na policijske službenike, sudske vještake i sl. Neophodno će biti osmisliti način približavanja projektnih aktivnosti i privući ih na aktivno učešće, jer može postojati bojazan da u tom slučaju trpe štetne posljedice u daljnom komunikaciji sa sudom.

AKCIONI PLAN ZA PROVOĐENJE STRATEGIJE UNAPREĐENJA RODNE RAVNOPRAVNOSTI U PRAVOSUĐU BIH

Okružni privredni sud u Trebinju nije poput ostalih većih sudova. Ima manje zaposlenih, pa ne možemo dati neku realniju sliku, jer nemamo više mišljenja. Čak se ni advokati i druge stranke u postupku ne obaziru toliko na ovo pitanje. U Trebinju imamo samo dva ženska advokata, ostalo su sve muškarci. Da li je to stvar ličnog izbora ili žene nemaju dovoljno hrabrosti da se upuste u advokaturu, pitanje je koje se može uvijek postavljati. Provešće se anketa i među njima, koja je namijenjena kao osobama koje dolaze u kontakt sa sudom, a analiza rezultata će biti naknadno izvršena.

Predsjednik Okružnog privrednog suda u Trebinju je donio Odluku o usvajanju Akcionog plana, na kome je radila radna grupa imenovana Odlukom o izradi Akcionog plana. Odlučeno je da sve potrebne informacije vezano za Akcioni plan treba objaviti na *web* stranici Okružnog privrednog suda u Trebinju i da svi zaposleni imaju obavezu postupati u skladu sa Akcionim planom.

Dana 16.09.2022. godine, predsjednik Okružnog privrednog suda u Trebinju je donio Odluku o aktivnostima *gender mainstreaming*-a, pa će neki od sljedećih koraka biti: da se sprovede jeste ponovna anketa među zaposlenim, kako bi se stekao uvid da li je povećan broj anketiranih lica i eventualno promijenjeno mišljenje. Potom, biće postavljena anketa na *web* stranici našeg suda kako bi javnost mogla da se izjasni o rodnoj ravnopravnosti. Nastojaćemo da animiramo osoblje koje dolazi u kontakt sa sudom, kako bi ukazali na eventualne probleme vezane za rodnu ravnopravnost. Navedene mjere će sprovoditi Katarina Prtilo, Sanja Trifković i Tijana Mijović.

AKCIONI PLAN ZA PROVOĐENJE STRATEGIJE UNAPREĐENJA RODNE
RAVNOPRAVNOSTI U PRAVOSUĐU BIH

RADNA GRUPA ZA IZRADU AKCIONOG PLANA

Predsjednik Okružnog privrednog suda u Trebinju je donio Odluku o izradi Akcionog plana. Imenovana je radna grupa od 3 (tri) člana, koja ima zadatak da diskutuje o potrebama i poteškoćama korisnika/ca pravosuđa, svih osoba koje dolaze u kontakt sa pravosuđem, osoblja pravosudne institucije te pripremiti preliminarnu analizu o tome. Pomenuta tri člana koja su diskutovala su Sanja Trifković, Katarina Prtilo i Tijana Mijović, svi zaposleni u sudu.

AKCIONI PLAN ZA PROVOĐENJE STRATEGIJE UNAPREĐENJA RODNE RAVNOPRAVNOSTI U PRAVOSUĐU BIH

CILJEVI I AKTIVNOSTI

Cilj Akcionog plana za provođenje strategije unapređenja rodne ravnopravnosti u pravosuđu BiH je značajno unapređenje u pomenutoj oblasti.

ANALIZA TRENUTNE SITUACIJE – mjere koje su provedene

Aktivnost	Nosioci	Vrijeme realizacije	Opis aktivnosti
Upoznavanje zaposlenih i nosilaca pravosudnih institucija sa Strategijom	Smajil Begović Katarina Prtilo		Održan radni sastanak vezan za Strategiju unapređenja rodne ravnopravnosti u pravosuđu BiH
Utvrdjivanje dostupnih resursa	Smajil Begović		Predsjednik suda je napravio analizu dostupnih resursa u našoj instituciji i utvrđeno je da nemamo rodnu ravnopravnost, kao i da nemamo veći broj zaposlenih, da bi se na osnovu toga mogla napraviti neka konkretna slika, kao npr. u nekom većem sudu (npr. Osnovni sud u Bijeljini).
Utvrdjivanje ciljeva i ograničenja predstojećih aktivnosti	Smajil Begović		Kroz analizu dostupnih resursa, utvrđivali su se ciljevi i ograničenja. Dakle, cilj ovog Akcionog plana jeste podizanje svijesti o značaju rodne ravnopravnosti, dok su ograničenja nedostatak rodne ravnopravnosti i mali kolektiv.
Uspostavljanje radne grupe, koja će diskutovati o potrebama i poteškoćama korisnika/ca pravosuđa, tj. svih osoba koje dolaze u kontakt s pravosuđem, kao	Sanja Trifković Katarina Prtilo Tijana Mijović		Predsjednik suda je donio odluku kojom je imenovao radnu grupu za provođenje pomenute aktivnosti. Radna grupa je sprovela internu anketu u cilju samoprocjene među osobljem pravosudne institucije.

i osoblja pravosudne institucije, te pripremiti preliminarnu analizu o tome		<p>Interna anketa je obuhvatila pitanja rodne ravnopravnosti, rodnih predrasuda, upotrebu seksističkog jezika i neprimjerenog seksualnog ponašanja.</p>
Predstavljanje rezultata preliminarne analize radne grupe osoblju pravosudne institucije	Sanja Trifković Katarina Prtilo Tijana Mijović	<p>Nakon provedene ankete, radna grupa je izvršila analizu. Od šesnaest zaposlenih u Okružnom privrednom sudu, na anketu je odgovorilo osmoro. Polovina koja je odgovorila, uglavnom je upoznata sa pomenutom terminologijom.</p> <p>Osoblje institucije je uglavnom podijeljeno sa mišljenjima o ovoj Strategiji. Vlada i nezainteresovanost, ali i nedovoljan stepen svijesti o samoj pojmu i značaju rodne ravnopravnosti.</p>
Donošenje odluke o aktivnostima <i>gender mainstreaming</i> -a, koje će pravosudna institucija poduzeti.	Smajil Begović i svo osoblje pravosudne institucije	<p>Predsjednik suda je zajedno sa ostatkom osoblja donio odluku o aktivnostima <i>gender mainstreaming</i>-a koje će preduzeti Okružni privredni sud u Trebinju.</p> <p>Lista aktivnosti je anketiranje, implementacija državnog zakonodavnog okvira...</p>

CILJEVI I AKTIVNOSTI KOJE ĆE SE SPROVESTI:

Edukacija o pitanjima rodne ravnopravnosti	Smajil Begović i svo osoblje pravosudne institucije	31.12.2023. godine	Za ovu aktivnost potrebna su sredstva iz budžeta Okružnog privrednog suda u Trebinju
Lobiranje i zagovaranje za uvođenje rodne statistike u praksu, kroz dosljednu implementaciju Zakona o ravnopravnosti polova u BiH	Smajil Begović i svo osoblje pravosudne institucije	31.12.2023. godine	Broj predloženih inicijativa za uvođenje rodne statistike (najmanje 2)
Poboljšanje komunikacije i saradnje sa relevantnim institucijama i različitim nivoima vlasti, sa posebnim akcentom na potrebe rodne ravnopravnosti	Smajil Begović i svo osoblje pravosudne institucije	31.12.2023. godine	Za ovu aktivnost potrebna su sredstva iz budžeta Okružnog privrednog suda u Trebinju
Organizovanje okruglih stolova na temu ravnopravnosti polova,	Smajil Begović i svo osoblje pravosudne institucije	31.12.2023. godine	Realizovani okrugli stolovi – najmanje
Obilježavanje važnih datuma u vezi sa rodnom ravnopravnošću: Datum potpisivanja Evropske povelje o rodnoj ravnopravnosti	Svi zaposleni u pravosudnoj instituciji	kontinuirano	Širenje svijesti o rodnoj ravnopravnosti
Podizanje svijesti o potrebi i korisnosti rodne statistike, te dosljednoj implementaciji Zakona o	Svi zaposleni u pravosudnoj instituciji	31.12.2023. godine	Postavljanje osnova za uvođenje rodne statistike i redovno analiziranje podataka

ravnopravnosti polova u BiH			
Analiza državnog zakonodavnog okvira i njegova implementacija	Svi zaposleni u pravosudnoj instituciji	Kontinuirano	Svi zaposleni su upoznati sa zakonodavnim okvirom koji treba primijeniti

AKCIONI PLAN ZA PROVOĐENJE STRATEGIJE UNAPREĐENJA RODNE RAVNOPRAVNOSTI U PRAVOSUDU BIH

ZAKLJUČCI

Snažno smo opredjeljeni za djelovanje i insistiranje na poštovanju principa jednakosti i ravnopravnosti polova u skladu sa važećim međunarodnim i domaćim pravnim okvirima.

Okružni privredni sud u Trebinju trajno insistira na stavu da je potrebno u skladu sa Evropskom poveljom o rodnoj ravnopravnosti da postoje jednake mogućnosti za žene, muškarce i osobe drugačijih rodnih identiteta, za doprinos kulturnom, političkom, ekonomskom i socijalnom napretku, kao i da sve jedinke imaju jednake mogućnosti da uživaju koristi i dobiti od napretka zajednice u kojoj žive i rade.

Okružni privredni sud u Trebinju će raditi na tome da se aktivnosti implementacije ovog Akcionog plana finansiraju iz vlastitog budžeta.

Sva neriješena pitanja, te finansiranja svih poslova koji pripadaju instituciji, biće stalni izazov na polju djelovanja na implementaciji ovog Akcionog plana. Problem ove institucije je nedovoljno sredstava koja su neophodna za angažman stručnjaka i predstavnika organizacija, koja bi mogla da omoguće dodatno usavršavanje po pitanju rodne ravnopravnosti.

Poštovanje rodne ravnopravnosti pred našom institucijom je na visokom nivou. Smatramo da su oba roda jednako poštovana i cijenjena i do sad niko nije imao prigovora po pitanju rodne ravnopravnosti.